

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Μ. ΜΠΟΝΤΑ
Δ)ντή Δημοσίας Βιβλιοθήκης Σιάτιστας

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μ. ΜΠΟΝΤΑΣ
ΤΕΩΣ Δ)ΝΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ
ΛΟΓΓΡΑΦΟΣ - ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ
Γ. ΣΦΗΚΑ 17 - ΤΗΛ. 24650 21514
503 00 ΣΙΑΤΙΣΤΑ

Η ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1986

Η παλαιοντολογική συλλογή της Σιάτιστας

του Γεωργίου Μ. Μπόντα

Σε μία αίθουσα του Τραμπαντζείου Γυμνασίου της Σιάτιστας βρίσκονται τα παλαιοντολογικά ευρήματα, που βρέθηκαν στο χωριό Πολύλακκος (Κίναμη) Κοζάνης και αποτελούν την Παλαιοντολογική συλλογή της Σιάτιστας.

Το χωριό Πολύλακκος βρίσκεται στην επαρχία Βοΐου του Νομού Κοζάνης και στη δεξιά όχθη του ποταμού Αλιάκμονα. Είναι κοντά στο δημόσιο δρόμο Κοζάνης — Νεάπολης — Γρεβενών και απέχει από τη Σιάτιστα γύρω στα 20 χιλιόμετρα. Έχει υψόμετρο 650 μέτρα και πληθυσμό 121 κάτοικοι (απογραφή 1981). Περιβάλλεται από τρεις τοποθεσίες με λάκκους, γι' αυτό και μετονομάστηκε από Κίναμη σε Πολύλακκο. Στο βόρειο μέρος του χωριού και απέναντι ακριβώς απ' αυτό σε πολύ μικρή απόσταση, βρίσκεται μακρόστενος λόφος που χωρίζεται με χαράδρα πολύ βαθιά που ονομάζεται «ΓΗΤΟΥΡΑ».

Από τα σπλάχνα της Γήτουρας βγήκαν τα παλιότερα χρόνια, αλλά και ακόμα σήμερα βγαίνουν απολιθώματα ζώων. Ολόκληρο κεφάλι τάραντου βρέθηκε στην τοποθεσία αυτή που στολίζει το Παλαιοντολογικό Μουσείο της Αθήνας. Το κεφάλι αυτό δώρισε στην εποχή της Τουρκοκρατίας ο Νικόλαος Γ. Διαμαντόπουλος που καταγόταν απ' το χωριό αυτό, γνωστός σ' όλο το Νομό Κοζάνης ως «Μαντέμ Πατισάχ» δηλαδή βασιλιάς των μετάλλων, για τον οποίο θα γίνει αναφορά παρακάτω.

Η ίδρυση και η δημιουργία της συλλογής αυτής χρονολογείται από το 1906, οπότε και σχηματίστηκε ο πρώτος πυρήνας της, από τον αειμνηστο Σιατιστινό, Γενικό Επιθεωρητή Φυσικών Μέσης Εκπαιδεύσεως, Αναστάσιο Δάνα, ο οποίος επί 15 ολόκληρα χρόνια ερεύνησε, συγκέντρωσε και τακτοποίησε τα παλαιοντολογικά ευρήματα.

Αφορμή για την έρευνα αυτή στάθηκε, όπως προαναφέρθηκε ο αειμνηστος Νικόλαος Διαμαντόπουλος από τον Πολύλακκο (Κίναμη), που αποκαλούνταν «Μαντέμ Πατισάχ». Αυτός στα 1902 ανασκάπτοντας τον κήπο του σπιτιού του στον Πολύλακκο, ανακάλυψε ένα μεγάλο κομμάτι απολιθωμένου ξύλου, όπως το χαρακτήρισε, ενώ στην πραγματικότητα, ήταν ένας απολιθωμένος Χαυλιόδοντας. Τη διαπίστωση αυτή έκανε λίγο χρόνο πιο ύστερα, ο Παλαιοντολόγος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Νικόλαος Σκούφος.

Τμήμα μηρού και κάτω τμήμα ωμοπλάτης

Διάφορα πετρώματα και όστρακα

Τμήμα Χαυλιόδοντος Μαμούθ

Πετρώματα , Ορυκτά

Από τότε και για 15 ολόκληρα χρόνια ο Αναστάσιος Δάνας με τις παρορμήσεις του και υποδείξεις των Καθηγητών του Πανεπιστημίου Αθηνών: Νικολάου Σκούφου και Κ. Κτενά, επιδόθηκε με ενθουσιασμό και ζήλο στην έρευνα όλης εκείνης της περιοχής, και κατόρθωσε να βρεί και να διαφυλάξει αρκετά, αλλά και αξιόλογα από κάθε άποψη — παλαιοντολογικά ευρήματα. Έτσι δημιουργήθηκε η παραπάνω συλλογή, που στον πλουτισμό της συνέβαλε και ο Σιατιστινός Γυμνασιάρχης Φυσικών Ναούμ Λιάκος και αργότερα ο Σιατιστινός Γυμνασιάρχης Φυσικών Κωνσταντίνος Δάνας, ο οποίος εργάστηκε 10 ολόκληρα χρόνια. Στο μεταξύ η ύπαρξη της συλλογής αυτής έγινε γνωστή τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό, σε σημείο που να προσελκύσει πολλούς επισκέπτες. Μεταξύ αυτών ενδιαφέρον εκδήλωσαν και πολλοί καθηγητές γερμανικών και αμερικανικών Πανεπιστημίων της έδρας της Παλαιοντολογίας.

Για την αξιόλογη αυτή συλλογή της Σιάτιστας, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αιτία ήταν ο Νικόλαος Διαμαντόπουλος, ο οποίος, όπως έγραψε στον γράφοντα με επιστολή του στις 1 Απριλίου 1974, ο αείμνηστος Κωνσταντίνος Δάνας, καταγόταν από το χωριό Πολύλακκο και είχε εγκατασταθεί πριν το 1912 στη Σιάτιστα. Ο Διαμαντόπουλος ήταν ζαχαροπλάστης και το μαγαζί του βρισκόταν στην πλατεία «Τρία Πηγάδια» της Σιάτιστας, όπου βρίσκεται σήμερα το υποκατάστημα της Εθνικής Τράπεζας. Ήταν λεβεντάνθρωπος με ωραίο παράστημα, με μουστάκια μαύρα στριμμένα. Τόσο εντυπωσιακός, ντυνόταν με τσολιάδικα και καβάλα σε ένα άλογο παρίστανε τον Παύλο Μελά ιδιαίτερα στις γιορτές του Αγίου Βασιλείου και των Θεοφανίων. Έτσι όπως ήταν ντυμένος γυρνούσε όλη τη Σιάτιστα και δεν δίσταζε να περνάει από τους Τούρκους, οι οποίοι περισσότερο τον καμάρωναν και τον θαύμαζαν παρά ενοχλούνταν ή υποψιάζονταν.

Μετά την αναχώρησή του από τη Σιάτιστα στα 1913 ασχολούνταν με την αναζήτηση μεταλλείων, λιθανθράκων κ.λ.π. Με λίγες γνώσεις που απόκτησε έγινε κάτοχος λιγνιτωρυχείου στη Δράντσα Κατερίνης για λίγο μόνο, γιατί οι συνεταιρείοί του τον απομάκρυναν. Αργότερα έγινε κάτοχος μεταλλείων χρωμίου, χαλκού, σιδηροपुरίτη κ.λ.π., τα οποία κατά μυστηριώδη τρόπο τα έχανε από τα χέρια του. Τέλος κατέληξε να εκμεταλλεύεται, τα λιγνιτωρυχεία Λάβας Σερβίων, μέχρι τον θάνατό του. Αυτός είναι ο λόγος που αυτοαποκαλούνταν «Μαντέμ Πατισάχ», δηλαδή αυτοκράτορας μεταλλείων.

Ακόμα ο Διαμαντόπουλος παράδωσε στο διευθυντή του σχολείου Πολυλάκκου Ιωάννη Τζημόπουλο απόκομμα εφημερίδας, χωρίς τίτλο και χρονολογία, στην οποία δημοσιεύτηκε έκθεση των παλαιοντολογικών ευρημάτων που βρέθηκαν στην Κίναμη, το οποίο είχε συντάξει ο τότε Γυμνασιάρχης του Τραμπαντζείου Γυμνασίου Σιάτιστας, ευθύς μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας, από τους Τούρκους και την υπέβαλε στο Υπουργείο της Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στο τέλος της παραπάνω εκθέσεως ο Γυμνασιάρχης αναφέρει στο Υπουργείο ότι ο καθηγητής Αναστάσιος Δάνας επιθυμεί να υποβάλλει εκτενή επιστημονική περιγραφή της περιοχής αυτής, αλλά

Απολιθώματα

Μεσαίο και κάτω τμήμα κέρατος ελαφιού. Κορυφή κέρατος Βοοειδούς . Τμήμα κάτω γνάθου Ρινόκερου

και της συλλογής του Τραμπαντζείου Γυμνασίου στον ειδικό καθηγητή Νικόλαο Σκούφο.

Το 1981 διαμορφώνεται καινούργια αίθουσα στο Τραμπάντζειο Γυμνάσιο για την έκθεση των ευρημάτων με την πρωτοβουλία της Λυκειάρχης Ευριδίκης Νικ. Δάρδα και του Γυμνασιάρχη Πολυχρόνη Χριστοφορίδη καθώς και με την οικονομική ενίσχυση πολλών Σιατιστινών. Τη νέα τοποθέτηση και την επιστημονική αξιολόγηση των ευρημάτων έκανε ομάδα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με επικεφαλής τον καθηγητή Γεωλογίας — Παλαιοντολογίας Ιωάννη Μελέντη. Η αίθουσα αυτή είναι προϊόν κόπου και αγάπης των Σιατιστινών και της ευγενικής προσφοράς του καθηγητή Ιωάννη Μελέντη.

Στα ευρήματα της Παλαιοντολογικής συλλογής της Σιάτιστας περιλαμβάνονται, ανάμεσα στ' άλλα, και τα εξής που δημοσιεύτηκαν σε ενημερωτικό δελτίο της επιστημονικής ομάδας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης:

Α! Τμήματα βραχίονος μηρού, κνήμης και ωμοπλάτης Μαρμούθ, καθώς και τμήμα κάτω γνάθου με γαλακτικά δόντια Μαρμούθ των ειδών *Mammuthus Trogontherii* (Pohlig) και *Mammuthus Primigenius* Blumenbach.

Β! Τμήμα βραχίονος κνήμης και γνάθου Ρινόκερου, καθώς και τμήμα κάτω γνάθου νεαρού Ρινόκερου του είδους *Coelodonta Antiquitatis* Blumenbach.

Γ! Δόντια, μεταταρσικά και αστράγαλος αλόγου του είδους *Equus Abeli* (Antonius).

Δ! Τμήμα λεκάνης ελαφιού και τμήματα από κέρατα ελαφιού του είδους *Cervus Elaphus* Linne.

Ε! Αστράγαλος κορυφή κέρατος και κάτω τμήμα βραχίονος βοοειδούς του είδους *Bos Primigenius* Boj.

Αυτή είναι η Παλαιοντολογική συλλογή της Σιάτιστας. Εύχομαι, όπως γράφει ο αείμνηστος Κων/νος Δάνας, σύντομα να προκληθεί το ενδιαφέρον των ειδικών για τη συλλογή αυτή και να ενεργηθούν συστηματικές έρευνες στην περιοχή Βοΐου, η οποία αποτελώντας τμήμα της Αιγηίδας* αύλακας, διασώζει στο έδαφος της και σε σχετικό μικρό βάθος θησαυρό απολιθωμάτων του ζωϊκού βασιλείου.

* ΣΗΜ. ΑΙΓΗΙΔΑ: Ονομασία που δόθηκε το 1898 από το Γεωλόγο Αλφρέδο Φίλιπσον στην περιοχή της Γης που εκτείνεται από τα Ιόνια νησιά ως το μεσημβρινό της Κωνσταντινούπολης και από τη νότια ακτή της Θράκης ως τις νότιες ακτές της Πελοποννήσου και της Κρήτης. Η Αιγηίδα δηλαδή περιλαμβάνει ολόκληρη τη σημερινή Ελλάδα (με το Αιγαίο πέλαγος) και τη Δ. Μικρασία (ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΚΟΣΜΟΣ). Θεόδωρος Γ. Κοντέος. Εκδοτικός Οργανισμός, Τόμος Β! Θεσσαλονίκη 1978.

Βιβλιογραφία

- 1) Δάνα Κωνσταντίνου: Η Παλαιοντολογική συλλογή Σιατίστης. Σιατιστέων Μνήμη. Λεύκωμα Συλλόγου Σιατιστέων Θεσσαλονίκη. Θεσσαλονίκη 1972.
- 2) Δάνα Κωνσταντίνου: Χειρόγραφη επιστολή για την παλαιοντολογική συλλογή Σιατίστης, του Κωνσταντίνου Δάνα προς τον Γεώργιο Μ. Μπόντα στις 1.4.1974.
- 3) «ΕΦΗΜΕΡΙΣ»: Έκδοση του Μορφωτικού και Εκπολιτιστικού Συλλόγου Σιατίστης «ΜΑΡΚΙΔΕΣ ΠΟΥΛΙΟΥ», φύλλο 12 Μάϊος — Ιούνιος 1983.
- 4) Μπόντα Γεωργίου: Προσφορές Σιατιστινών για την κατασκευή προθηκών των παλαιοντολογικών ευρημάτων της Σιάτιστας. Εφημερίδες Κοζάνης: «Ο ΧΡΟΝΟΣ» 22.12.1980 και «ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ» 8.1.1981.
- 5) Μπόντα Γεωργίου: Περιοδικό Βοϊακή Ζωή. Η Παλαιοντολογική Συλλογή της Σιάτιστας. Ιανουάριος — Φεβρουάριος 1984, αριθ. 67.
- 6) Σιαμπανόπουλου Κωνσταντίνου: Μουσεία και συλλογές του Νομού Κοζάνης, Θεσσαλονίκη 1985.
- 7) Τζημπούλου Ιωάννου: Δεκαπενθήμερος εφημερίς Οικοτροφείου Τραμπαντζείου Γυμνασίου Σιατίστης «ΟΙ ΜΑΡΚΙΔΑΙ» 1 και 15 Ιουλίου 1961, αριθ. φύλλου 34 - 35. «Το παλαιοντολογικό μουσείο του Γυμνασίου Σιατίστης».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μ. ΜΠΟΝΤΑΣ

Δ/ντής Δημόσιας Βιβλιοθήκης Σιάτιστας

ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μ. ΜΠΟΝΤΑΣ
ΤΩΣ Δ/ΝΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ
ΑΡΓΥΡΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟ Ρ.Ο. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ
ΠΡΩΤΟ ΕΠΑΙΝΟ ΤΟΥ Λ.Ε. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ
ΕΥΦΗΜΗ ΜΝΕΙΑ ΤΟΥ ΥΠΠΕ
ΧΡΥΣΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟ ΤΗΣ Μ.Φ.Δ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ
ΕΠΑΙΝΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΒΡΑΒΕΙΟ ΕΝΩΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ
& ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΕΛΛΑΔΟΣ
(ΜΕ ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΕΠΑΘΛΟ ΤΟΥ Ε.Ο.Τ.)

ΕΠΑΙΝΟ & ΤΙΜΗΤΙΚΟ
ΔΙΠΛΩΜΑ
ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ